

F O A I E

pentru

minte, inimă si literatură.

No. 5.

Luni, 3. Februarie

1847.

А п т и - с к и а з л.

(Врмаре.)

Дъпче ромѣнїи пѣпъ дѣ свѣта а ба дѣпъ Хс. п'аѣ авѣт а фаче кѣ скїаїї, есте де прїсос а не маї оккѣпа кѣ де атѣте опї скъртѣпата дѣтревѣчїзне де стрѣмѣтѣчїзнеа колонїлор романе песте Дѣпѣре; кѣчї шї зѣ копїл ар треѣвї съ пѣвї акѣм дѣтреѣареа: Да кѣ чїнеѣа кѣ о спрѣнѣеа пѣ пѣпѣсѣтѣре треѣе песте скрїпторїї, карїї свѣпѣ лѣмїнат кѣ Даѣїа с'а дешѣртат кѣ тоѣл де даѣї, — кѣ че лоѣїкѣ ар пѣтѣ зїче, кѣ тодї романїї аѣ тре кѣт дѣпаої песте Дѣпѣре, маї ѣѣртос кѣ ачестѣ кѣ ѣѣт тодї пѣ ѣїне ла пїчї зѣ скрїпторѣ? Іар дѣкѣ че е маї пѣлт, отѣл пострѣ а-ѣавгѣ, кѣ аѣ тре кѣт шї о сѣмѣ де даѣї кѣ романїї песте Дѣпѣре! Дѣ Даѣїа лѣ Траїанѣ, де ла Тїсѣ пѣпъ дѣ Нїстрѣ сѣпїт а-ѣтѣзї песте шасѣ мїліоане де ромѣнїї; прїп ѣрмаре треї пѣтрїмї дїн тодї локѣї-торїї! Де ѣнде а ѣенїт пѣмаї не жѣмѣтате ачестѣ мѣлѣме де оаменї? — Дар ачест пѣпѣтѣ се ѣа лѣмїна маї ла ѣалле, ѣнде ѣот ѣорѣї де лїмѣѣа ромѣнѣ дїн Даѣїа шї де ѣѣеа дїн Маѣедонїа шї Тессалїа. Іар а-ѣѣт, съ ѣедем кѣм проѣеаѣ отѣл пострѣ ѣѣт сѣпїт дѣмѣратѣл Конѣстантїа ѣелѣѣ маре

п'аѣ фост романї аїчї дѣ Даѣїа. Дѣпѣче ѣорѣеште де пестаторнїчїа тронѣлѣї Рѣмѣї дѣпѣ Аврѣліанѣ, ѣїне ла Конѣстантїн шї зїче:

„— С'аѣ шї дѣпѣрѣдїт дѣпѣрѣдїа романїлор дѣ 2 рѣмѣїнд ла апѣс Дїо-клетїан! кѣ Маѣсїмїан, шї ла рѣсѣрїт марѣле Конѣстантїн! каре дѣскѣѣѣнѣдѣсе дѣ апѣл 310! дѣ Царїград шї ла 331 фѣ-кѣнд подѣ песте Дѣпѣре, — не кѣм пѣ аѣ сѣпѣрат не да кї, карїї дѣ апѣїї а-ѣѣїа аѣ прїїмїт правослаѣнїка крѣдїндѣ, дѣ-пѣ мѣмоарѣл лѣї Тѣртѣліанѣ асѣпра жїдо-ѣїлор! — Че (чї?) помѣнѣеште, кѣ ла сї-подѣл Нїкеїї дѣ апѣл 325 аѣ фост фадѣ шї дої епїскопї крѣштїнїї, ѣнѣл дїн Скїтїа. шї алѣл дїн партеа готїлор, пѣмїт Тео-фїл.“ —

— Кѣте фрасе атѣте пѣаѣѣѣрѣрї! Нїчї одатѣ імперїѣл роман п'а фост дѣ-пѣрѣдїт дѣтре Дїоклетїан шї Маѣсїмїан де о парте шї марѣле Конѣстантїнѣ де алѣа. Нїчї одатѣ Дїоклетїанѣ пѣ шїа статорнїчїт скаѣнѣл сѣѣ ла апѣс, чї дѣ Нїкомѣдїа. Іаѣа аѣѣѣратѣл кѣрѣ ал домпнїѣї де ла Дїо-клетїанѣ пѣпѣ ла Конѣстантїнѣ: Дїоклетїанѣ дѣ апѣл 284 іа фрѣпѣле імперїѣлѣї; дѣ а. 286 іа соѣѣ не Маѣсїмїанѣ Ерѣѣѣѣл шї ла 292 маї пѣмѣеште 2 ѣесарї: не Га-лѣрїѣ шї не Конѣстантїѣ Клорѣ, татѣл ма-

релѣи Константинѣ. Акѣм сѣлот 2 Августѣи шѣи 2 Чесарѣ; дар имперѣла нѣ ера дѣмперѣ дѣт: пѣтереа ера дѣм пѣна лѣи Диоклетѣанѣ, фѣръ каре нѣменѣ нѣ пѣтеа дѣнтрепрѣнде нѣмѣк. — Ла 1. Маѣ аннѣла 305 Диоклетѣанѣ дѣн Нѣкомедѣа, Массѣмѣанѣ дѣн Медиоланѣ, дѣпѣнѣ амѣндоѣ диадѣмеле. Атѣнѣчѣ Галѣрѣи шѣи Константѣиѣ татѣла лѣи Константин се фак Августѣи, — дѣнкѣ одатѣ: татѣла лѣи Константин се фаче Август дѣпѣ че Диоклетѣанѣ се ланѣдѣ де диадѣмѣ. Ынде дар а дѣмперѣдѣт Диоклетѣанѣ имперѣл кѣ мареле Константинѣ? Константинѣ нѣа домпѣт нѣчѣи кѣар кѣ татѣла сѣѣ; пѣнтрѣкѣ Константинѣ дѣн тѣмпѣла ачѣста — а. 305—306 — се дѣдѣне опрѣт дѣн Рома ла кѣртеа лѣи Галѣрѣи; ѣар татѣла сѣѣ заче ла Евораѣ = Йорк дѣн Брѣтанѣа. Дар скапѣ Константин дѣн Рома шѣи фѣце ла татѣла сѣѣ, каре дѣндатѣ дѣпѣ ачѣста шѣи моаре — 25. Излѣе ан. 306. — Атѣнѣчѣ солдаѣдѣи дѣн Брѣтанѣа прокѣамѣ пе Константинѣ де Август, кѣнд ел ѣа нѣмаѣ тѣтѣла де Чесар; дар пѣнѣ ла а. 311 елѣ нѣ се мѣшкѣ дѣн Брѣтанѣа шѣи Галлѣа. Акѣм дѣнсѣ дѣм ведѣм пе елѣ дѣн Италиа дѣн контра лѣи Массѣнтѣе, шѣи апоѣ дѣн Рома, дѣпѣ вѣтѣлиа дѣла пѣнтеа Мѣлѣвѣе, аннѣла 312; ѣар император сѣнгѣр се фаче нѣмаѣ, дѣпѣче дѣн аннѣла 324 а дѣнѣвѣнс де тот пе Мѣчѣнѣи шѣи лѣа зѣчѣс дѣн контра жѣрѣмѣжѣнтѣлѣи че ѣа фѣкѣт. Кѣм дар елѣ, сѣа пѣтѣт дѣнскѣзна ла аннѣла 310 дѣн Бѣзанѣдѣ, кѣнд атѣнѣчѣ ера дѣн Брѣтанѣа шѣи Галлѣа? — Дакѣ ачѣастѣ пѣштѣинѣдѣ де вѣиада ачѣелѣвѣа че а свѣт крѣштѣнѣистѣм пе тропѣла имперѣлѣи романѣ есте гроасѣ, — апоѣ че вом зѣче де ачѣеа че зрѣмеазѣ? Адѣ четѣт дѣн чѣтателе лѣи кѣвѣнте маѣ сѣс, кѣ Константинѣ нѣа сѣпѣрат пе дачѣ, пѣн-

трѣ-кѣ дѣпѣ мемоарѣла лѣи Тѣртѣлианѣ сѣ дѣн анѣи ачѣеа аѣ прѣимѣт крѣштѣнѣистѣм. Ч фелѣ? А пѣтѣт шѣтѣ Тѣртѣлианѣ, кѣ дач сѣаѣ дѣнкрѣштѣнат сѣнт Константин, дѣн анѣи чеѣи пѣмеште ел 310, 325, 331? Дар пѣ шѣтѣ ел, кѣ Тѣртѣлианѣ нѣ маѣ ера дѣн вѣиа дѣ пе тѣмпѣрѣле ачѣсте? Нѣ шѣтѣ, кѣ Тѣртѣлианѣ а трѣит дѣн свѣта а 2а дѣпѣ Хс. шѣ ла дѣнчѣпѣтѣла свѣтѣи а 3а? Нѣ шѣтѣ, вѣ елѣ вѣнѣшор ера трѣкѣт кѣнд а скрѣс ре пѣмѣта са. оперѣ „Аполоѣетѣкѣла“ сѣнт дѣм пѣратѣла Сѣптѣмѣе Северѣ, каре а дѣмпѣ рѣдѣт дѣла 193—211? Шѣи кѣ Аполоѣетѣкѣла а ешѣт ла лѣтѣнѣ орѣ дѣн аннѣла 193 орѣ 203? *) Кѣм поѣдѣ лѣи Тѣртѣлианѣ, кар дѣн аннѣла 203 ера вѣтрѣжѣнѣ, сѣи маѣ адаѣн 120 аннѣ пѣнѣ ла имперѣл лѣи Константин

Маѣ дѣколо зѣче, кѣ С. Нѣчѣта, орѣ Нѣкѣта, зрѣмѣторѣла лѣи Теофѣл епѣскопѣла готѣлор, а фѣкѣт дѣн монастѣреа са патрѣ вѣсѣрѣчѣи: дѣнтрѣна ера лѣтѣрѣѣа дѣн лѣмѣвѣ дачѣлор вѣссѣ, дѣн алѣа дѣн лѣмѣва еленѣкѣт дѣн а 3а дѣн лѣмѣва арѣменеаскѣ, дѣн а 4а се влѣстѣмаѣ драчѣи. Бѣне кѣ нѣаѣ зѣта пе а 4а; дѣнсѣмѣеазѣ-дѣ-о вѣне. . — Дар пе дѣнтреѣи: де че нѣчѣи дѣнтрѣна лѣмѣва лѣтѣнѣ? Фѣръ а маѣ кѣзѣта чѣе сѣнт ачѣе Бѣссѣ, рѣспѣнсѣла е скѣрт ачѣста: кѣ епѣскопѣтѣла готѣлор лѣи Теофѣл, прѣн зрѣмарѣ шѣи ал готѣлор лѣи Нѣчѣта — дакѣ зѣчѣи кѣ есте зрѣмѣторѣла лѣи Теофѣл — нѣаѣва дѣн кѣпрѣнсѣла сѣѣ латѣнѣи орѣ романѣ. Де че Де ачѣеа, кѣ епѣскопѣтѣла готѣлор лѣи Теофѣл нѣ каде нѣчѣи дѣн Дачѣа лѣи Траѣанѣ адекѣ дѣн стѣжѣга Дѣнѣрѣеѣ; нѣчѣи дѣн Дачѣи лѣи Аврѣлиан: Пѣнтрѣкѣ Дачѣа лѣи Аврѣлиан

*) Bezî Istoria vicesevicescъ de paхарн. Лесвѣо дакѣ фаѣа 48.

ера дитре челле доаъ Meziî — адекъ се форма дитр'о парте дин Serbia ші дитр'о парте де България; *) іар епископатъа готлор есте дн Mezia de жос, — саѣ дн партеа де жос а Българіеі, дитре Двпъре ші мвотеле Етѣ. **) Аколо ераѣ негрешіт ші ачеі вессі, ші ретъшиде де геді, ші колоніі грече шчл.; іар готі ераѣ ші дн Dacia, — пѣтаі скаѣнъа епископа ера песте Двпъре дн партеа арѣтатъ.

Челле че не маі ворвеште вѣтѣа от дн маѣскрісѣа съѣ, сѣнт тоате де пріос ші нічі къ маі аѣ а фаче къ орицінеа лімбеі ромѣне. Пентрѣ че? Пентрѣ къ дн свта а ба d. Xc., атѣт дѣпъ тѣртѣрісїреа історїчлор — дитре карїі ші скїавъ Шафарїк — кѣт ші маі вѣртос дѣпъ патѣра лѣкрѣлѣ, лімба ромѣнъ а а вѣт форма са чеа де астѣзі; вїне съ те адедлемецї — форма са, пѣ матерїа, пѣ мѣдїмеа ворвелор. Де знде штїм пої ачеаста? Дн лімба ромѣнлор де днкоаче де Двпъре, алѣтѣратъ не лѣнгъ лімба ромѣнлор македоненї. Кѣчі дн свта а ба дѣпъ Xc. се статорїческѣ маі вїне ромѣнї де днколо дн мѣдїі Македонїеі ші аї Тессалїеі, іар чеі де аїчі дн корѣна форматъ де алпїі Дачїеі, — де Карпадї, ші де атѣчї п'а маі пѣтѣт фї днпѣртъшїре дитре ромѣнїі чеі де днколо ші чеі де днкоаче атѣт де таре, ка съ прїїмеаекъ елле тот ачелашї тіпѣ. Ачест інтересант пѣтѣ се ва маі лѣміна прїн челле вртѣтоаре.

Дн свта а шеаса днчепѣ днкрѣтѣ-

реле челле тарї алле словенлор песте Двпъре дн імперїл византїнѣ. Днкъ българїі ашезѣндѣсе чева маі пайнте не цертїі Двпъреї, аѣ фост рїдїкат зп пѣрете дитре локѣрїле дн стїнга ші дитре челле дн дреапта Двпъреї. Двпъче вїнѣ словенїї, маі ѣптѣї деснаціоналізѣаѣ не българї, апої се реварсѣ ка локѣстеле песте Macedonia, Tessalia ші Grecia. Аллѣнгадї кѣте одатъ де византїнї, се днторчеаѣ днкоаче де Двпъре ші депѣнеаѣ прѣзімелор, ші апої іар пѣвѣліеаѣ днколо. Атѣчї днчепѣ а се стрекѣра ші прїн оарекаре пѣрѣдї алле Дачїеі словенїї. Прїо мїжлокѣа Дачїеі, прїн Ардеалѣ, пѣ се гѣсеште не атѣчї днкъ нічі о вртъ де еї; дар ші прїн челмелалте пѣрѣдї пѣтаі трекѣ, — пѣтаі се стрекоарѣ: пентрѣкъ нічі о історїе пѣ нїї поате арѣта аїчі. Дитре чеї маі пої а дескрїс днкрѣсѣрїле ачесте кѣпоскѣтѣа професор де ла München, Fallmeyer *) ші Шафарїк. Ачеста дн вртъ, каре а ассѣдат мѣлт, ка съ гѣсеаскѣ словенї дн Dacia, тѣртѣрісеште, къ пѣ дѣ де вртеле лор історїче. Кѣвїнтеле лѣї **) сѣнт ачесте: „Дн ісвоаре пѣ се гѣсеште нічі о штїре деспре ачеста; нічі тѣкар пѣтеле лор (словенлор дн Dacia) пѣ се кѣпоскѣ, ші пѣтаі дѣпъ пѣрере пѣнет пої аколо, не Мілошї“ шчл. Съ лѣсѣт къ іdentїтатеа пѣтелѣ Мілош къ Мілковѣ есте дешартъ, ші съ лѣсѣт къ пѣтеле Мілковѣ шчл. се есплїкъ де маі тѣрзіѣ; дар ворвеле зпїі словенѣ ка Шафарїк кѣтпѣлеск фоарте мѣлт. Іар днколо де Двпъре, дн

*) Eutrop. L. IX. C. 15.

**) Ulfilas a Gabelenz et Dr. Loebe. — Volum. I. pag. IX. in Prolegomenis.

*) Geschichte der Halbinsel Morea. I. Bnd. 1830. II. Bnd. 1836.

**) Slavische Alterthümer. II. 202

кѣрс де 200 annī, префакъ ші словенскѣ тоате, дѣкѣт пѣмаі локвиторіі де не кѣл-тіме тѣндімор аѣ ретас феріді, дѣтре каріі ші ромѣніі. Дар дѣ свѣта а 8а дѣ-чепѣ византініі а ресѣфла ші пѣ дѣпѣ тѣлт сѣптѣжѣгъ пе словеніі дін Гречіа ші Тес-салиа, кѣ вѣ жѣгѣ дѣдоіт: ал пѣтереі ші ал крештіністѣлѣі. Атѣпчї елемѣнтѣл грек апѣкѣ деассѣпра ші ажѣтат де ачест дѣ-доіт жѣгѣ містѣеште елемѣнтѣл словенѣл. Ачестіі сѣлѣт гречїі де астѣзі. *) Іар сло-веніі каріі скапѣ де сабіа византінімор, сло-веніі де лѣпѣгъ Дѣпѣре, сѣпт пѣме де вѣл-гарї трекѣ Дѣпѣреа ші дѣтемеіазѣ Domnїа лор дѣ свѣта а IXа аїчі дѣтр'о парте фѣр-те маре а Дачїеі, пе кареа прїіміндѣ ші еї леѣеа крештінеаскѣ, кѣ ажѣторїѣл аче-стеїа о дѣтїнд ші маї тѣлт ші о дѣтѣ-ресѣл. Атѣпчї, дѣ свѣта а IXа лїмба ро-мѣнімор де песте Дѣпѣре, прїа дѣдоітѣл жѣгѣ ал пѣтереі ші ал лїтѣрѣїеі прїіменште дѣфлѣнѣа лїмѣеї византіне; тот атѣпчї ші лїмба ромѣнімор дін Дачїа лѣі Траїанѣ, прїа ачеллаш дѣдоіт жѣгѣ ал пѣтереі ші ал лїтѣрѣїеі вѣлгаре, орї вѣлгаро-словене прїіменште інфлѣнѣа лїмѣеї словене. Маї дѣпайнте пѣ с'а пѣтѣт ачеаста нїчі ла ро-мѣніі де дїнколо дін партеа гречїлор, нїчі ла чеї де аїчі дін партеа вѣлгарїлор. Нѣ с'а пѣтѣт дїнколо де Дѣпѣре; пентрѣкѣ гречїстѣл дѣпайнте де ачеаста атѣт ера де кѣзѣт, дѣкѣт Константїнѣ Порѣроѣенїтѣл зїче кѣ тоатѣ Гречїа ера словенїтѣ ші вар-варѣ. **) Дар пѣ с'а пѣтѣт нїчі дїнкоаче

де Дѣпѣре; пентрѣкѣ ам арѣтат, кѣ аїчі пѣ с'аѣ статорнїчіт маї пайнте словенї. Дар чеа маї вїе ші маї фѣрѣмоасѣ довадѣ ма о дѣ лїмба поастрѣ дѣсаш аллѣтѣратѣ пе лѣпѣгъ лїмба маѣедоно-ромѣнілор. Авѣнї атѣндоаѣ ачесте лїмѣї тот о фѣртѣ, тот о граматїкѣ пѣпѣ ла челле маї атѣтѣрѣнїтѣ скїмѣжѣчїшї, се деосебескѣ маї пѣмаї прїа ачееа, кѣ ачеаста де аїчі а прїіміт дін лї-тѣрѣїа вѣлгарѣ орї словенѣл о тѣлдіме де кѣвїнте словене, іар ачееа о тѣлдіме де кѣвїнте грече: кѣчї, дѣспреїѣтѣреа, кѣ пе л шї пе п латїнѣ, дѣтре доаѣ во-кале, пої ле-ам тѣїат маї таре дѣкѣт еї — орї ачееа, кѣ дѣпѣ че дѣ сїнгѣрїт шї пої шї еї зїчеш ам — аї — а — орї аѣ — фѣкѣт, дѣ тѣлдіт еї зїкѣ: авеш фѣкѣт — аведї фѣкѣт — іар пої ам — адї — фѣ-кѣт: ачесте пѣ дѣсетнеаѣл нїмік; прекѣш нїчі ачееа, кѣ еї скїмѣл сѣпетѣл шї пѣте-реа лїтерелор в шї т шї п дѣпайнте де іа кѣчї ачесте се афлѣ шї ла пої дѣ тоатѣ Moldavia, шї дѣтр'о парте а Ардеалѣлї. Дар лѣкрѣл челл маї де тїраре шї тот оdatѣ де чеа маї маре дѣпортанѣл пентрѣ пої есте, кѣ маї тот ачелле кѣвїнте пе каре пої ле-ам прїіміт дѣла словенї, еї ле-аѣ прїіміт дѣла гречї! Дѣкѣ оdatѣ маї тот ачелле кѣвїнте. Спре а се дѣкредїтѣ да чїнева деспре ачеаста, ажѣпѣе сѣ вазѣ шї пѣмаї вокавѣларїѣл дѣла Thunmann. *) Ачеаста пе дѣ чеа маї маре лѣтїнѣ ассѣ-пра челлор че ам зїс деспре форма лїм-ѣеї ромѣне, шї деспре тїмпѣл дѣ каре-еа а дѣчепѣт а прїімі інфлѣнѣе стрейне

*) Не ларѣ се потѣ vedé ачесте дін історїчіі византіні ла Фалмераїер Tom. I. шї префаѣа ла Tom. II.

**) Ἑσλαβώθη δὲ πᾶσα ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος. Const. Porphyrog. de Them. L. II., Them. 6.

*) Thunmann's Geschichte der Ost-Europäischen Völker. Seite 181—238. Conf. Wiener Jahrbücher der Literatur, 46ter Bnd. S. 97—103.

маї днсетнате. О феричитате а фост пентрѣ ромѣни, къ domnia вьларимор п'а динѣт тѣлт, рестѣрпате фінд де кѣмані; а жѣнце днсъ жѣгѣл лимвей словене, кареа а ретас ші дѣпъ ачееа ла пої, — ка лимѣв літѣрцікъ, ші ка лимѣв оффіціалъ. Дін вьсѣл ачестеї дін вртѣ дн лѣкрѣрїле адміністратїве але гѣверпелор че аѣ вртат дѣпъ ачееа, вїнѣ ачелле тѣлте пѣмірї словене date дїнѣтѣрїлор, сателор, дрегѣторїїлор шчл.

Атѣт дн лимѣа machedo-ромѣнѣ, кѣт ші дн чеа дако-ромѣнѣ, кѣвїтеле стрейне, — днтр'ачеаста словене, — сѣнт ромѣнїте, адекъ пѣмеле деклінате ші вервїї кѣпѣггаді дѣпъ формеле ромѣне. Ачееа стѣ формѣ есте днтреагѣ романѣ. Ба днкъ чеаа че есте маї де мїраре, пѣмаї лимѣа ромѣнѣ а маї речїнѣт артїкѣлѣ челлѣ векиѣ аа лимѣелор італїче ла вртѣ, дѣпѣче сорорїле еї тоате днрїзрїте преа тѣлт де лимѣа цертанѣ л-аѣ пердѣт дела вртѣ шї'л аѣ астѣзї днпїнте. Кѣтѣкъ артїкѣлѣ дн лимѣеле челле веки аале Італїеї де мїжлок а фост ла врта пѣмелор, се кѣпоаште лѣмпїнат аналїзѣнд артїкѣлѣ латїнѣ, — орї маї вїне скїмѣвчївнїле пѣмелор дн казрї дѣпѣ артїкѣлѣ ромѣнѣ шї дѣпѣ челлѣ вѣврїк, дін ретѣшїца ачестеї лимѣе дн тавлеле еѣгѣвїнїче.*) —

(Ва врта.)

Трѣсѣрї вшѣре дін історїа Полонїеї.

Дн зїлеле пѣстрѣ чїтїм дестѣле лѣкрѣрї шї скїмѣврї деспре Полонїа, не каре

кѣпоскѣторїлор де лимѣї стрѣїне ле есте вшор але днцелече, пентрѣкъ внї ка ачєїа пот аве прекѣпошїнде історїче, статїстїче шї цеографїче, фѣрѣ каре чїтїреа неар фолосї преа пѣдїн. Дар чеї карїї пѣ пѣтем чїтї дн лимѣї стрѣїне? — Іатѣ вн естракт дін історїа Полонїеї.

Полонїа, о царѣ, о паціе, вн стат, де о мїе ані ренѣмїтѣ маї тѣлт прїн пепорочїрї, дн тот декѣрѣсѣл історїеї сале дѣ вѣрѣадїлор де стат, історїчїлор, domnїторїлор шї тѣтѣрор паціїлор челе маї пѣтрѣпзетѣре днѣвѣдѣтѣрї шї фѣатѣрї дожѣнїтѣре, іар окїлѣї неїнтересат дї днѣсѣлѣ маї маре інѣрес декѣт орї каре алтѣ царѣ дін веакѣрїле антїче, мїжлокїї шї пѣѣ. Полонїа, кареа есте чел маї маре шес аа Европєї, днїтїмпѣл флѣреї сале днпреѣлѣ къ Літѣванїа се днпїндеа не 13 мїї мїлѣрпѣтрате къ врео 15 мїліоане шї маї вїне де лѣкѣиторї, песте карїї domnia 100 мїї фамїлії арістократїче астѣелїѣ, днѣкѣт лѣкѣиторїї пѣ се вѣкѣтра пїчї де лївертатєа ренѣвлїчеї лор, пїчї кїар де пѣтѣпѣтѣл чел родїторїѣ. Грѣѣ, секарѣ, іп, летне, мїере шї чеарѣ, каї фѣрѣмошї, чѣрзї марї де вїте ворѣврате, пѣтѣрїдїнїтѣ кѣтѣдїме де саре фѣчєа вогѣдїа фїреаскѣ шї комерчїалѣ а Полонїеї; рѣжрї пѣскѣсе шї марї о кѣрта спре марєа валтїкъ шї спре чеа неагрѣ; днсъ афарѣ дін Варшавїа, Бромѣберг, Пѣсен шї днкъ кѣтєва четѣдї спре марцїнеа Сїлесїеї індѣстрїа шї месерїїле ера пѣрѣсїте; вїчѣл (кѣрѣвачѣл) воїерїлор ера сѣфлетѣл екопѣмїеї паціонале, іар вєдїа сѣгрѣта орї че лѣкраре а спїрїтѣлѣ паціонал. Полонїа ера дара челор маї кѣмплїте конѣраїчєрї; чел маї мїк дін тѣте релеле сале ера тѣрѣмеле де лѣпнї шї де алте фєре

*) Rudimenta linguae Umbricae, a Grotfend. Hannoverae 1835—1839. VIII. particulae.

рѣпиторе. Попорѣя Полоніеі, зп рат де сармаді кѣм кред зоиі, славі кѣраді кѣм кред алдіі, аместек де сармаді префѣкці кѣ славі, вѣлѣ оарѣ ка лонговарзії неам цертан кѣ італіені дп Італія сѣперіоре, кѣм ар фі дндемѣлѣ кѣторва а креде, дп тімпѣл фіороселор дѣвѣлзірі де варварі, годі ші хвпі, іар маі вѣртос дп лѣпта де дѣл сѣте апі пѣртатѣ кѣ цертаніі, кѣм ші пріп чѣарта партіделор кѣдцігѣ о пѣспѣсѣ дѣковоіечѣне еластікѣ, ел зпѣа дп карактерѣл сѣѣ сѣспѣпере ші червѣчіе (дѣржіе), сервілісм ші трѣфіе патриотікѣ.

Дпн веакѣл ал 7 леа е кѣпоскѣт зп рат де славоні сѣпт пѣме де Лехі, каріі сѣпт пріпчпеле лор Піаст пе ла а. 840 се ашесарѣ пе шесѣрі дптре рѣзріле Віствла ші Варта. Алт пріпчпне ал лор апѣме Мічіслов дпсѣрѣндѣсе кѣ Домбровка фііа рецелѣі Боеміеі прімі вѣтезѣл пе ла а. 965 дѣпѣ Хс. ші дппрезѣлѣ кѣ ел дпсѣш попорѣл, каре апоі кѣтрѣ апѣл 1000 се пѣмі Полон, адікѣ слав кѣтпнеан, пѣптрѣкѣ лѣкѣіа пе шесѣрі. Полоніі пе ла а. 1139 сѣпт зртамші де секѣл вѣрѣтеск аі лѣі Піаст се тѣіарѣ дп маі тѣлте пріпчпнате. Попорѣл ачѣста лѣптѣндѣсе пѣкѣр. мат спре а кѣпрінде цпнѣтѣрі пріп прецізр, аѣеа тарціпеле статѣлѣі сѣѣ пѣрѣреа пѣсігѣр, іар дп лѣвптрѣл сѣѣ пѣ аѣеа алтѣ легѣмпіте, дѣкѣт кѣцетѣл кѣ тоці сѣпт де о відѣ, кѣ аѣ домпіторі тот дпн о фаміліе, адікѣ тот дпн Піаціі дѣла 840 пѣлѣ ла 1370 ші пѣмеле комѣн де лехі сѣѣ полоні. Дар ачѣастѣ зпне, карѣа ста маі тѣлт дп о пѣрере ші дп сіпѣдѣ дѣкѣт дп о фортѣ легалѣ, дпкордѣ кѣ тѣлтѣ пѣтере фантасіа лор ші дп дпсѣфледі пѣптрѣ чѣа маі дпфѣлѣкѣратѣ апѣраре де патріе. Кѣ тѣте

ачѣстеа полонілор лі се дптѣшплѣ ка ші алтор ѳмені ліпсіді де леді кѣзѣшѣіторѣ пѣптрѣ лібертате ші предомніді пѣмаі де сіпѣдѣ іпіміі; еі се рѣпірѣ де тѣте пѣтѣтеле політѣче, дпкѣт ла партеа чѣа маі маре а патриотілор полоні, адікѣ а воіерілор, кѣчі пѣмаі еі ера патриоті, карактерѣл репѣвлікан пічі одатѣ пѣ сѣаѣ пѣтѣтформа депліп. Чѣ е дрепт, еі авѣрѣ вѣрѣваді дп аѣѣвѣр тарі, кѣ каріі сѣ ар пѣтеа трѣіорі чѣ репѣвлікѣ ліберѣ, каріі кѣ зп фѣлжѣпеск зпѣа тѣріе де вѣрѣваді ші цѣперосітате де репѣвлікані. Аша дп історіа Полоніеі се фѣкѣрѣ пѣтѣрїторі зпїі ка Тарновскі, Замоіскі, Золкіѳскі ш. а., фѣрѣ а елѣтѣра пе ероїі зілелор поастре. Дпн контрѣ алдіі дппінші де тѣрѣвѣчѣнеа партизанілор се арѣкарѣ дп враѣеле стрѣпнілор ші дпші вѣндѣрѣ патріа ла дѣшмані. Аша Полоніа ка стат се лѣптѣ кѣ рѣѣа фѣндѣментал дпн констітѣціа са, пѣлѣ кѣлѣ апѣсе кѣ ачелаш. Се шіе, кѣ дп репѣвліка Полоніеі домпіа пріпчпнѣл соціалітѣціі іар пѣ ал зпїтѣціі. Арѣореле лібертѣціі каре дп Полоніа домпісе 400 апі маі пѣпте дѣкѣт дп алте статѣрі еѣропене, пѣ аѣеа рѣдѣчпні, дпкѣт чѣа діпѣтѣе фортѣл дп смѣлсе ші дп рѣстѣрпѣ. Дрептѣл де а леѣереа домпіторіѣлѣі цпнеа пе партиделе політѣче пѣрѣреа десѣпте, пѣрѣреа дѣшманѣ ші дпвершѣпнате; де кѣте орі аѣѣеа, де атѣтеа орі се тѣрѣвѣра ші маі тѣлт. Лібертате ші леѣе чівілѣ пѣптрѣ глѣте пѣ пѣтеа прінде лок, пѣптрѣкѣ дп Полоніа ера дп кеіетѣрѣ де кредпндѣ політѣкѣ: „Спгѣр воіеріѣл есте четѣѣеан де стат.“ Кѣдї воіері, атѣдї сѣѣерані. Дар еі пічі одатѣ пѣаѣ прічѣпѣт перікѣлосітатеа ачѣстеі сѣѣеранітѣдї пѣвоіаше, кѣчі пѣ прічѣнеа каре е скопѣл

статълѣ. Де ачѣ вртѣ, къ воіеріи пѣ дїнеа къ domitorіѣл, къ атѣт маї пѣдїи цѣранїи къ воіерїи. Аша пація дшї пердѣ kondїїле пеатѣрвѣрїи сале зна дѣпѣ алта; маї ѣптеї Сїлесїа шї Odera, апої тѣреа валтїкъ, дѣпѣ ачееа Нїпрѣл, дп вртѣ Карпадії. Іар зн стат каре е лїпсїт де марцінї фїреці тарї, каре есте тѣїат дела таре шї каре пѣ пѣте ажвпце дп сїнѣл сѣѣ ла о знїтате таре, ва сєрвї totdeавна ка пред де лѣптѣ а політїчеї вєчіпїлор.

Історїа Полопїеї пѣлѣ ла а. 1000 п'аре врепн інтерес. Пе ла 1025 сѣпт Болеслав I. хотарѣле ачествї стат се дпгїндеа дела тареа валтїкъ (пе знде есте астѣзї Првсїа) пѣлѣ ла Кїев (дп Рвсїа де астѣзї); ачелаш Болеслав вѣпрїнсе къ арте Боємїа, Моравїа, Лавзїд шї Маїсен, стрѣвѣтѣнд пѣлѣ ла Магдебург. Непорочїреа се дпчепѣ атѣпчї, кѣнд Болеслав III. дппѣрцї статѣл дптре чеї патрѣ фїї аї сѣї; нептрѣ къ де шї ел фїїлѣї сѣѣ маї таре ка domitorіѣлѣ дп Кракавїа пе агѣпчї кѣпїталѣ дї dede зн фелїѣ де сѣпремїтате песте чеїлалдї, дар къ ачєаста тѣлдї пѣтаї дппѣрекєрїле, ка дп Рома сѣпт фїїї лѣї Константїн, аї лѣї Теодосїе шї ка орї знде дп алте статѣрї дппѣрцїте дптре фрадї. Акѣм дпчепѣ а се форма о domnie де famїлії дп лок де domnia знєї саѣ алтеї персѣне. Пе ла 1230 Полопїа слѣвї, дпкѣт сѣпт Конрад domнѣл Масовїеї (знде е астѣзї Варшавїа) се черѣ ажвторїѣл пѣтерпїчїлор кавалєрї немдєщї дп контра Првсїєпїлор, шї пѣлѣ ла 1404 пердѣ тареа валтїкъ. Че е дрепт Владїслав I. Локїетєк ла а. 1305 се дпкоронѣ де реце ал Кракавїеї, знї пѣрцїле Полопїеї маї стрїнс; дпсѣ преа тѣрзїѣ. Немдїї аѣ шї стрѣ-

вѣтѣт а сѣѣшїа дїп статѣл полон шї а се дпкѣїва дптре еї, дпкѣт Касїмїр пѣмїт таре ле шї прївїт ка реорганїсѣторїѣ ал статѣлѣ фѣ сїлїт а лѣса немдїлор дп пачєа дела Калїш 1343 дїнѣтѣрїле Odereї шї але Вїстѣлеї-де-жос. Дптр'ачєєа ачєл реце мїлѣтос фѣ атѣт маї порочїт къ регѣларєа вїєдєї чївїле, дрептате, полїціє шчл. Ел дптѣрї шї скѣтї орашєле, скѣпѣндѣле де тїранїсѣлѣ воієрїлор, патронї тѣлѣт шї пе єврєї, кѣм се сїпѣне маї тѣлѣт дїп їѣвїреа шї фаворѣл дп каре авєа пе дїїтѣреа са Еєтер, каре єра де пеам єврєєск; вртареа фѣ, къ єврєїї дѣпѣ тїмпѣрї трасєрѣ ла сїне месєрїїле шї комерчїѣл ванїлор, іар фєрїчїреа надїоналѣ а полонїлор о сѣгрѣтаре къ тотѣл. Фїреце къ єврєїї ка попор стрїн, дѣштѣнїдї къ врєщїнїї атѣт де таре маї вѣртос дп ачєле вєакѣрї маї алєс дїп прїчїна рєлєдєї, орї знде пѣтєа, фѣчєа рѣѣ врєщїнїлор, карїї дпкѣ пѣї крѣда де кѣте орї ле вєпїа вїне. — Кѣ Касїмїр се стїнсе лїнїа вѣрѣвѣтєаскѣ а domitorілор дїп famїліа лѣї Пїаст. Акѣм воієрїтєа, кѣрєї дпкѣ Владїслав IV. пе ла 1331 дї dedeєє зн фелїѣ де дїєтѣ, іар Касїмїр тареле дп дїєта дела Вїслїда ла 1347 дї фѣкѣсе шї парте дїп пѣтєреа лєдїїтївѣ, дпчепѣ а'шї вїнде гласѣрїле ла клїронотїї тронѣрїлор нептрѣ прївїлєдїѣрї персѣнале че сторчєа дела еї. Аша паргїдєле воієрїлор кѣтѣнд а се фолосї де стрѣмтєрареа клїронотїлор короанєї се пѣлѣда зна песте алта шї тѣтє песте попор. Сѣпт Лѣдовїк дела 1370 пѣлѣ ла 1382 Полопїа се знї къ Ъпгарїа, дпсѣ фѣрѣ пїчї зн фолос. (Ђрѣмаєзѣ.)

ЛЪПЪЛ ШИ ОАЕА.

Лъпъл adesea се дъчеркасе
Съ дъле оаеа дин ал еї парк,
Дар кънї аперї пз'цї'л лъсасе
Нїчї съ ажънгъ пльъ ла дарк.

Къ дарърї тълте амъте кънї,
Пъртънд о маскъ д'апърътор,
Дъчеалъ оаеа щїї ка пьгънї,
Ш' амъндої плеакъ дъчетїшор.

„Еъ сѣнт къ тїне тот де о леце,
Де че, фетїцъ, тѣ аї сперїат?
Лъпъл щї е фрате, ел те протеце,
Шї тогд'азна тѣ а ажътат.

Аїд дъпрезпъ ла преътъларе
Съ веzi преа вїне кѣт те ївекъ;
Еъ пз' сѣнт варбар щїї ка кътаре,
Не тоатъ лътеа о тьптъвекъ.“

Ажънг одатъ ла о гърлїцъ;
Оаеа с'о треакъ се дъчерка;
Лъпъл дї зїче: „Драгъ фетїцъ,
Мїе пз'тї плаче зртареа та.

Дин свсъл апей, ддї зїк, пз' терце,
Къ'тї фачї талазърї шї ть дъчї,
Ш' атънчїа лъпъл о съ алерце
Съ те тьпънче, ка съ пз' тречї.“

— Аша, стъпъне, дин жос е вїне
Съ трек гърлїца къ Дътнеата?
— Ба пз', фетїцъ, къ тот пе тїне
Зьтонїнд ана, м' еї дънека!

Оаеа вїет веде къ е 'пчелатъ,
Шї свсар одатъ де сперїат.
Бн къне азде, алеаргъ 'ндатъ
С'о їа дин гїара челзї тьрват.

Лъпта е таре, шї пз' се щїе
Каре дїнтр'жншїї ва фї дъвїнс,
Лъпъл о цїне свз протецїе,
Къпеле таре се веде 'тпїнс.

Д' ача е вїне ка тодї съ фзгъ
Де лъп къ маскъ кѣт вор пзтеа;
Пе песїмцїте мї дї дъжзгъ,
Шї 'ндатъ, тоартеа о вор ведеа.

К. В.

Дъщїндърї лїтераре.

Лїтератъра вїсерїчеаскъ дъкъ фаче
пашї ла ромънї. Де кърънд сосїръ шї
ла Редакцїе:

КЪВЪНТЪРї ВІСЕРІЧЕЩї, деспре
челе шепте пькате де къпетенїе пе дъ-
тїнечїле пьръсемїлор, прелъкрате де Те о-
дор Аарон, саъ тїпърїт дъ тїпографїа дїа
Бзда, шї се пот къмпъра къ 16 крї арц-
вн есемпларїх.

Прїо тїжлочїреа авторълзї есемпларе
вор фї депъсе ла зршътоаре локърї че-
траме: Дъ Oradia таре ла канделарїа епї-
скопеаскъ, прекът шї дъ Блаж тот ла
канделарїа епїскопеаскъ. Дъ Брашов ла
ч. редакцїе а Газетеї. Дъ Сївїлз ла Д.
Нїколае Манїѡ. Дъ Арад ла Д. проф.
Гавра. Дъ Аїд ла Д. Алесандръ Молнар.
Дъ Бзда ла авторъл.

Ачї ла Брашов песте пзцїн вор лъса
тїпарївл алте шепте предїче фзътоасе
сѣнт тїтъла: **ЧЕЛЕ ШЕПТЕ ВІРТЪЩї**,
саз фанте вьне де къпетенїе, традъсе шї
дътокмїте пентрв орї че крещїн кълтїватъ
де Нїколаѡ Велїа Тїнкъ, парох шї про-
фесор де теолоцїе ла Вершед. Предъл
кърцеї дъ вом аръта дъдатъ чел ва де-
фїце Д. пропрїетарїх ал кърцїї.